

שלשה שאלו פרק שביעי ברכות

נא.

עין משפט גר מצוה

פא א מיי פייח מהל' נדרכה ה' ו סמג
עשין כ' טושי' יו"ד ס' רמב"ם ס' פ' ד'
פב ב מיי פייח מהל' נדרכה ה' ו סמג
טושי' אר"ח ס' קמ' ס' פ' ד'
ג ג מיי פייח מהל' נדרכה ה' ו סמג
טושי' אר"ח ס' קמ' ס' פ' ד'
ד ד מיי פייח מהל' נדרכה ה' ו סמג
טושי' אר"ח ס' קמ' ס' פ' ד'
ה ה מיי פייח מהל' נדרכה ה' ו סמג
טושי' אר"ח ס' קמ' ס' פ' ד'

תורה אור השלם

1. יקלל פי תהלתך כל ימים תפארתך;
2. יקלל פי תהלתך כל ימים תפארתך;
3. יקלל פי תהלתך כל ימים תפארתך;
4. יקלל פי תהלתך כל ימים תפארתך;

רבינו חננאל

ראשונים ורמב"ם דלא מאס
לכד אחד ולברך. תרגמה
ו' יצחק קסקסאה, פירוש
כ' שמו. [משום שנאמר
ימלא פי תהלתך].
ירושלמי דכיד מברכין
ביתא אברא חיי שנתן
לחן פיו ושבת ולא בריך
אזי שמוק פולטן ואם
היו אכולין מלוקן לצדיק.
ו' יצחק בר מרי אמר קומי
ו' אסי בר בון בש"ר ויחנן
ואפי' אכולין פולטן דכתיב
ימלא פי תהלתך, וכשהו
ביתא פיו אין כאן מלא
תהלתך. ואי קשיא לך היכי
בני בון מלוקן, איכא
לתרצי' תהלתך דאפישר
אפישר, הוה דלא מימאסי
ואפישר למפלטינהו ודור
מיכילניהו מפלט להו
ומברך, דכתיב אחד ומברך
תהלתך. הוה דלא אפישר
בגון דמימאסי ואי פליט
להו לא מצי אכלניהו,
מסקניהו לצד אחד ומברך.
בעו מנינה דר' חסדא מי
שאלה ושהה ולא בריך מהו
שיחזור ויברך. אמר להו
מי שאלה ושהה ונורף
מעט ויחזור ויבאל שום
אחר, אמתא, וכי היכי
דלא חזי לאניש למיעבד
הכי, הכי נמי דמיחייב
לצללי' שמיחיה, אי נמי
לברכי' על מה דאכל שום
דבר, דכתיב ומברך
לא תחייב לברכי' אתמהא,
ואיכא לארווחי טעמא דתני
הקורא כמאן ואילך וכו'
[אל הפסיד כאדם הקורא
בתורה]. אמר רבינא הלכך
אפי' גמור סעודהו מברך.
ואמר רבינא מנא אמנא לה
וכו' [ותגרי' טבל ועלה
אומר בעלייתו שאני קדשנו
בפנינו וכו' וכו' וכו']
הטבילה, ואסיקנא דלית
הילכתא הכי, דהתם גבי
טבילה אפי' נזכר בדרתו לא
חזי לטבול, אבל הכא וכו'
[מיעקרא גברא חזי והואיל
ואיחזי אידחי]. הא דטבל
ועלה אומר בעלייתו ברוך
אקב"ל על הטבילה, היינו
גורא בטבילה גר דאכתי
בטילות מברך עליהן עובר

מעיקרא גברא לא חזי. תימא והלא עמא אינו אסור לזכך
וכקוטרם פירש דבעלי קריין אסורים בדברי תורה
ו"ל דמיידי צטצילת גרים ומפני אותה טבילה הנזכר לכל שאר
טבילות לזכך לאחר טבילה וכן נצט"י שפעמים אדם צא מצית הכסא
ואין אדם ראוי לזכך עד לאחר
הטבילה נהגו העם לזכך כל שאר
צרכת ידים לאחר טבילה:

אין לנו אלא ארבעה דברים.
ומיהו לא משמע (כן) דפליג
ר' יוחנן להאיהל דנותן לימניו
דלמרי' לקמן א"ר יוחנן ראשונים
שאלו מהו שסמי' שמאל לימין
משמע שכן היו נוהגים. ומיהו
מדהאמוראים היו עושים עיטור
ועיטור משמע שהיו מחמירים על
עמא" וסיו מהירים צכולן ולפיכך יס
להחמיר צכוס של צרכה:

שמיפה חזק ופלא. ירושלמי
דסוף פירקין א"ר
אחא ששע דצרים נאמרו צכוס של
צרכה מלא עיטור ומודח ושלשמן
מקרא נפלי שצע לזון ומלא צרכה
ה' שצע עיטור לזון מודח ומלא
כמשמעו: **שמיפה** מבחוץ
והדחה מבפנים. ופי' ר"י דוקא
שאלן הכוס יפה שיש צו עיורי כוסות
אלא אם הוא יפה צללו הכי שפיר
דמי דלא צעין אלא שיהא כוס של
צרכה יפה: **זוברה** לשני עולמות.
פי' הרב רבי יוסף ממרשיליא
מדהוה ליה למתנצ' יס ודורס רש
וכתב ירשה הרי יו"ד ה"א ימירה
וצי"ד ה"א נכראו שני עולמות
דלמרי' כחלכלת (מנחות ד' כט):
כי צינה ה' צור עולמים (אל תתרי
צורב אלא צר וכו'): **שמואל** מהו
שחסי' צי"מ. צכוסות גדולות מיירי
או צראש חש טבת שחל להיות
שצבת שהוה צחונכה או צנישואין
וצריך להאריך צצרכה המזון:
אין

אחריו לוקה לא קשיא הא בדחמרא הא בדשכרא א"ר אשי השתא דאמרת
לא רק אחריו לוקה מימיו נורקין אפילו בפני המלך: א"ר ישמעאל בן
אלישע שלשה דברים סח לי סוריאלי שר הפנים * אל תטול חלוקך בשחרית
מיד השמש ותלכש יואל תטול ידך ממי שלא נטל ידיו ואל תחזור כום
אספרגוס אלא למי שנתנו לך מפני שחכספית ואמרי לה אסתלגנית של
מלאכי חבלה מצפין לו לאדם ואומרים אימתי יבא אדם לידי אחד מדברים
הללו וילכד אמר ריב"ל שלשה דברים סח לי מלאך המות אל תטול חלוקך
שחרית מיד השמש ותלכש ואל תטול ידך ממי שלא נטל ידיו ה'ואל
תעמוד לפני הנשים בשעה שחוזרות מן המת מפני שאני מרקד ובה לפניהן
וחרבי בידי ויש לי רשות לחבל ואי פגע מאי תקנתיה לינישוק מדוכתיה ארבע
אמות אי איכא נהרא ליעבריה ואי איכא דרכא אחרניא ליזיל בה ואי איכא
גודא ליקו אחורא ואי לא ליהדר אפיה ולימא ²ויאמר ה' אל השמן יגער ה' בך
וגו' עד דחלפי מיניה: א"ר זירא א"ר אבהו ואמרי לה במתניתא תנא עשרה
דברים נאמרו בכום של ברכה טעון הדחה ושמיפה חי ומלא עיטור ועיטור
נוטלו בשתי ידיו ונותנו בימין ומגביהו מן הקרקע טפה ונותן עיניו בו ויש
אומרים אף משגרו במתנה לאנשי ביתו אמר ר' יוחנן אנו אין לנו אלא ארבעה
בלבד ³הדחה שמיפה ⁴חי ומלא תנא הדחה מבפנים ושמיפה מבחוץ א"ר
יוחנן כל המברך על כום מלא נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר ⁵ומלא
ברכת ה' ים ודרום ירשה ר' יוסי בר חנינא אומר זוכה ונוחל שני עולמים
העולם הזה והעולם הבא עיטור רב יהודה מעטרהו בתלמידים רב
חסדא מעטר ליה בנמלי ⁶אמר ר' חנן ⁷ובחי ⁸אמר רב ששת ⁹ובברכת

הארץ עיטור רב פפא מעטף וייתב רב אסי פרים סודרא על רישיה ¹⁰נוטלו בשתי ידיו א"ר חנינא
בר פפא מאי קראה ¹¹שאו ידיכם קדש וברכו את ה' ונותנו לימין א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן
ראשונים שאלו שמאל מהו שתסייע לימין אמר רב אשי הואיל וראשונים איבעיא להו ולא איפשט להו
אנן

במדי דלא ממאים נמי לסקניהו לזד אחד: יחזור
ויאכל שום אחר. כדי שיקריח יומר. כלומר יוסיף על כרחו ¹²ויאכל
צרכה לצטלה: **מי שאלו ושם ולא נדך.** ¹³לפניהם קלי אצרכת
המוציא וצרכת היין: **מהו שיחזור וכו'.** ¹⁴לאחר אכילה ושמה: הלכך.

כיון דאם נזכר צאלמע יכול לזכך
אפי' גמר סעודהו נמי יכול לזכך:
על הטבילה. אלא אע"ג דטבל
הוא צרכה: **הסם מעיקרא לא חזי.**
דרוב טבילות משום קרי הס ובעלי
קריין אסורים צצרכות שהס דברי
מורה דלמרי' צפרק מי שמתו (לעיל ד'
והוא מעיקרא ללא דחוי הוא ולכי
מתקן הדר מצדך אלל הא מעיקרא
איחוי וכיון דגמר איחוי והואיל ואיחוי
אידיחי: **אספרגוס.** כוס שהיו שותים
צכל צקר אליצא קיקנא לרפואה:
דבחמרא עסקין. דלמרי' לקמן
צצמעתין אספרגוס ללע"ט יפה
ואוקמינן צכל יין. וסימן לע"ט לצ עין
טחול: **וכ"ש לצני מעים.** קושיא היא
כלו' דחמרא קתני וכ"ש לצני מעים:
והפניא. לקמן לרמ"ת קשה אספרגוס
של יין. וסימן רמ"ת ראש מעים
מחמניות: **כי פניא היא.** דקתני
וכ"ש לצני מעים: **ציין מיוסן.** של
ג' שנים צמתן צצצא צצרת (ד' טז).
י' משל אשתקד מיוסן של שלש שנים:
קונס יין שאני טועם. כהקדש יהא
עלי יין שאני טועם: **אלא חי.** יין חי
שאינו מווג: **אין מפסיקין בו.** אלא
שומה צבת אחת: **ואין סומקין**
אוסו. לאכול אחריו מיד: **דחמרא.**
סמיכתו צפת: **צדשכרא.** סמיכתו
צמינו אם שער תאנים סומכו צתאנים
ואם של תמרת הוא סומכו צתאנים:
לוקה. צחולי: **דחמרא.** לא ירוק:
צדשכרא. אם לא רק מים הצאים
צפיו אחריו לוקה: **אפילו צפני**
המנך. ירוק ואל יסתכן: **סוריאלי**
מלאך חשוב צצא לפני הקצ"ה: **אל**
טעול חלוקך שחרים מיד השמש.
אלא אמה צעלמן טלחו ממקום
שהוה שם ותלצשמן: **כספית.** שם
חצורת שדים: **איספלגנית.** שם
חצורת מלאכי חבלה: **אימתי יבא**
אדם לידי אחד מן הדברים הללו
וילכד. רבי ישמעאל עלה לרקיע על
ידי שם צצרימא דמעשה מרכבה:
גודא. כותל: **כום של צרכה.**
צרכה המזון: **הדחה ושיטפה וכו'.**
כולהו מפרש להו ואולי: **מי הקרקע.**
אם ע"ג מפרש הסב. ואם על גבי
שלחן מגביהו מן השלחן: **צמסנה.**
דך דורון וחסיכות: **לאנשי ציטו.**
לאשתו: **חי.** שמוגו צמיס לאחר
שנתנו צכוס חי אלל לזכך עליו
חי הא אחרן צצמתי ¹⁵אין מצדקין.
אן נמי חי צלע"ז פריש"ק להציאו
מן החצית לשמן: **מעטרהו**
בתלמידים. תלמידיו סוכבין אותו
כשהו מצדך: **צנטלי.** כוסות:
וצצרכה הארץ. כשמגיע לצרכה
הארץ מוסיף עליה: **מעטף.** צנטלית:
אנן

לעשייתן. א"ר ישמעאל בן אלישע שלשה דברים סח לי סוריאלי שר הפנים, פיר' צריך שיהיה חי בכוס עד על הארץ משום דבשאינו מוגא איכא שבחא דארגא שהיין חזק. וכד מטי לברכת הגפן אין בו מים משום דלא חזי בלא מים ודורן חמור (וכו').
ואמר ר' יוחנן כל המברך על כום מלא נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר מלא ברכת ה' ים ודרום ירשה ולא עוד אלא שזוכה ונוחל העולם הזה והעולם הבא. עיטור בחלמדים רב חסדא מעטר בכוס שביד המברך. [ועכשיו כל יין ששותין מוגא הוא במים. עיטור דמעטף או פרים סודריה ארישיה. מקביל בשתי ידיו ואחוזו בימינו.
ורבי יוחנן מנע אפילו לסייע בשמאלו.

מסורת הש"ס

(א) פסחים ז' ג. מדרס סו.
ע"פ (ג) ופי' חמשה"ט (ד) ופי'
לע"ל נ: חוס' דיה מודיס.
ועי' ח' פסחים ז' ג. דיה
ח' (א) ובהל"ש למה לל' דיה
גם בהר"ף דמס' צפנים בין
שני חללי עיגולם וכן מוחק
ד"מ שם על הגליון ועיקר
הג' שהיה לפני רב אלפס כ'
אחא חי אמר רב ששת עד
צצרכה הארץ וכו' ר' יונה וכו'
הכ"י סימן קכג ע"ש ועי'
מוס' שבת ע': ד"ה כדי ומוס'
עירובין טז: ומוס' פסחים
קח: ומוס' צצא צצרת ז'
ד"ה עד וכו' מה שפירש ר"מ
על מה דלמרי' צצרכה הארץ
נגד פירש"י דהלא (ו) ופי'
רש"א (ז) [דבור זה וד"ה מהו
שחזור כו'. כלאחר צל' קדס
ד"ה יחזור ויבאל] (ח) [לעיל
ג' ג. (ט) ופי' מוס' פסחים
ז' ד"ה על] (י) וכל זה למה
לפנינו שם.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מי שאלו
ושמה ולא נדך אברכה
דלפניהם קלי:

גליון הש"ס

גמ' אל תטול חלוקך. מג"ח
ס' ד פסחים:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה יחזור וי'
(וישעה צרכה צצצלה)
תא"מ [ב] שם ד"ה מכו
שחזור כו' צאלמע אכילה
גמ' (עברא).
[ג] גמ' ומוק מותר מנישן.
לע"ל [ד] שם מעטף לה
צנטלי חי אמר רב ששת עד
צצרכה הארץ. לע"ל (וכי'
רבינו צל"ח ס' קפ"ג):

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש כתב,
וחמורין על צעמן בשביל
כבוד הברכה (ולא כתב
והיו נוהרים בכולם).
ב. וכו' בתוס' ר"ש (ורלא
כהגות הגר"ח) וכמנהג
שם כתב ד"ה בדרש
הגדה.

לעזי רש"י

פריש"ק. טרי, שרק כעשוי
במגו.

מוסף רש"י

אספרגוס. משקף העשו'
לשמות שפירק (קדוש טו).
לינישוק. יקמין ופי' לע"ל ג'
ד"ה ושו'. בכום של ברכה.
למעי' דכתיב תפניתו ופיתו ושבח
ונו'. חי. היינו שנית יין חי
ככום שפירקין עליו וחלפי'
מחנים בו מים לאפוקי שאל
ימוגו צכוס זה ויכך צכוס
אחר (וחי' כ"ב צו. בשם רש"י
ברכות).

רב ניסים גאון

ללע"ש יפה לרמ"ת
רע. סימן ארוא.
ובהלכות גדולות מפרש
לכל לע"ל לטחול יפה לראש
למעים לתחנותיו רע:
עשרה דברים נאמרו בכום
של ברכה כו'. בפירקין בגמ'
דבני מערבא אמר אמר ר'
אחא ג' דברים נאמרו בכום
של ברכה עטור ומודח
ומלא ושלשמן בפסוק אחד
(דברים ז') נפגלי שבע רצון
ומלא שבע עטור רצון
מודח ומלא כממשאר אמר
ר' חייא אם עשיתם כן
מה כתוב מן ים ודרום
ירשה אתה וזכרה לירש
העולם הזה והעולם הבא